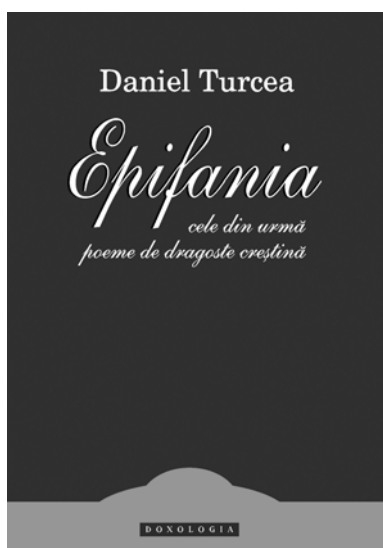

RECENZII

Daniel Turcea, *Epifania – cele din urmă poeme de dragoste creștină*, ediție îngrijită de Lucia Turcea și Pr. Sever Negrescu, Editura „Doxologia”, Iași, 2011, 211 p.

La Editura „Doxologia” a Mitropoliei Moldovei și Bucovinei a apărut, în excelente condiții grafice, volumul de versuri *Epifania – cele din urmă poeme de dragoste creștină* al poetului Daniel Turcea. Tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Teofan, această ediție a fost îngrijită de Lucia Turcea, sora poetului, și de pr. Sever Negrescu.

Așa cum se arată în *Notă asupra ediției*, care citează fragmente

din „Actul de donație”, în Ajunul Bunei Vestiri, 2004, Lucia Turcea a donat Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Teofan manuscrisele tuturor scrierilor având un caracter religios semnate de fratele ei, Daniel-Ilie Turcea, precum și alte scrieri ale acestuia (acte, scrisori, desene originale, caiete cu însemnări, poezii dictate la spital, eseuri etc.), mărturisind că autorul „și-a iubit nelimitat confracții și a dorit ca poeziile lui să le fie călăuză spre mântuire”. Această donație a fost adusă „ca o jertfă a poetului către Biserica dreptmăritoare creștină și către frații întru Hristos de pretutindeni”.

Conform mărturiilor surorii poetului, părintele Dumitru Stăniloae, recunoscând în versurile lui Daniel Turcea „o poezie de fidelă redare și de profundă trăire mistică a învățaturii creștine ortodoxe”, a îndrumat-o spre a le publica la o editură creștină. După treizeci și doi de ani de la mutarea lui Daniel Turcea la cele veșnice (28 martie 1979), Editura Doxologia a organizat, în prezența

multor iubitori de poezie și rugăciune, lansarea volumului *Epifania – cele din urmă poeme de dragoste creștină*.

Epifania a văzut pentru prima dată lumina tiparului în 1978, la Editura „Cartea Românească”, fiind reeditată de aceeași editură în 1982. *Epifania – cele din urmă poeme de dragoste creștină* este primul volum dintr-o serie de autor Daniel Turcea care urmează a vedea lumina tiparului la Editura „Doxologia” a Mitropoliei Moldovei și Bucovinei.

Daniel Turcea, născut la Târgu Jiu în 1945, a urmat cursurile Institutului de Arhitectură din București. Transformarea sa poetică este evidentă: de la lirismul anului 1970, exprimat prin versurile din volumul *Entropia*, sfârșind prin urcarea treptelor spirituale spre *Epifania* (1978), în ultimii săi ani de viață. Dacă *Entropia* a însemnat pentru poet „experiența iadului”, după cum aduce mărturie sora lui, Lucia Turcea, *Epifania* reunește „cele din urmă poeme de dragoste creștină”. Acestea l-au făcut pe părintele Dumitru Stăniloae, care l-a cunoscut personal pe autor, să afirme, în prefața acestui volum, că „poezia lui Daniel Turcea este o căldură a simțirii prezenței iubitoare a lui Hristos în inimă cum nu au poeziile celor câțiva poeți creștini din Occident. Este cea mai adâncă redare poetică a simțirii prezen-

ței lui Hristos în oameni”. Aceste poezii l-au copleșit pe marele teolog al Ortodoxiei secolului XX cu „o mare căldură interioară și cu o pătrundere uimitoare în adâncimea Tainei lui Dumnezeu, văzut ca lumină și ca iubire nesfârșită în El Însuși – ca Treime – și în prezența Fiului lui Dumnezeu, Cel întrupat și neîncetat lucrător în cei ce cred în starea Lui de jertfă, deci de extremă iubire spre eternitatea comuniunii lor cu El”.

Poezia lui Daniel Turcea se hrănește din sursele poeziei religioase și ale celei mistice. Citind poeziile sale, poți recunoaște ideile teologice ale marilor sfinți ai Bisericii, poeți: Dionisie Areopagitul, Grigorie de Nazianz, Simeon Noul Teolog și, mai apropiați ca timp de noi: Ioan din Kronstadt, Nicolae Velimirovici și Ioan Iacob Hozevitul de la Neamț. În poezia românească, Daniel Turcea urmează marilor genii ale liricii autohtone: Mihai Eminescu, Tudor Arghezi sau Lucian Blaga, dar și marilor autori de poezie religioasă cu specific național ortodox: Sandu Tudor, Radu Gyr, Ioan Alexandru, Vasile Voiculescu, Alexandru Vlahuță, Valeriu Gafencu, Vasile Militaru, Ion Minulescu, Ana Blandiana, Nichifor Crainic. Părinții duhovnici Arsenie Papacioc și Sofian Boghiu, cărora Turcea le dedică în acest volum poeme, au jucat un rol important în schimbarea lui lăuntrică. Nu putem

trece cu vederea, amintindu-i, că trăirea monahală se transpune prin părinții Ilarion Argatu, Ilie Cleopa, Arsenie Boca, Ioanichie Bălan sau vrednicul de pomenire Mitropolit Bartolomeu Anania ca gândire și exprimare poetică.

Dorind a exemplifica acest demers poetic-liturgic de secole, versurile următoare dovedesc apropierea lui Daniel Turcea de teologia patristică a *theosis*-ului. În *Imnele sale*, Sfântul Simeon Noul Teolog afirmă: „Călătoresc și ard,/ Îl caut ici și colo,/ însa nicăieri nu-L aflu/ pe Iubitul sufletului meu.// Privesc peste tot/ să-L aflu pe Cel dorit,/ însă El, nevăzut,/ tainic mi Se-ascunde.// Și când, deznădăjduit,/ mă chinui și jelesc,/ deodată' nainte-mi Se-arată/ și pe neașteptate Îl zăresc”.

Versurile poeziei *A privi-n adâncul apelor luminoase ale Treimii, precum Sfântul Simeon* (IV): „în acea Lumină sunt/ lucruri nevăzute,/ taine fără sfârșit,/ dar mai presus de viață, de iubire, de nume,/ de lumină,/ cum am putea numi?”, ne trimit cu gândul la *Poemul dogmatic* (29) al Sfântului Grigorie de Nazianz, a cărui teologie Daniel Turcea o continuă prin poezia sa: „Nu ești nici-unul, nu ești nici toate, ci mai presus de tot și de toate./ Posesor al numelor toate,/ Cum să Te numesc, Cel singur fără de nume?/ Ce minte cerească poate/ Să se înalțe dincolo de a înălțimilor nori?”.

Sfântul Ioan de Kronstadt, în poezia *Inima se poate schimba*, arăta nestatornicia omului în fața ispitelor și necesitatea dobândirii virtuții trezviei în lupta duhovnicească: „Inima se poate schimba/ de mai multe ori într-o clipă:/ în bine sau în rău,/ în credință sau necredință,/ în simplitate sau viclenie,/ în iubire sau ură,/ în binefacere sau invidie,/ în generozitate sau înavuțire.// O, ce inconstanță!/ O, cât de multe ispite!/ O, cât de sobri și atenți trebuie să fim!”.

Poet al despietirii sufletului omului și al inundării lui de lumina lui Hristos, Sfântul Ioan Iacob Hozevitul de la Neamț spune, atât de frumos, în *Cugetări scurte*: „O, de s-ar mișca odată/ Piatra sufletului meu/ Ca să facă loc luminii/ Sfinte de la Dumnezeu”.

Epifania – cele din urmă poem de dragoste creștină este mărturia lirică a căutării și descoperirii lui Dumnezeu, a transfigurării interioare a poetului prin prezența harică, plină de lumină, a iubirii lui Dumnezeu: „sunt dintre cei ce au văzut minuni,/ sunt dintre cei ce s-au plecat învinși;/ și cu uimire/ s-au ridicat, având/ — fie și doar o clipă (!) — aceeași împăcare/ de la-nceputul lumii! Eu am fost/ mort/ și-am înviat!” (*Mi-e dor de Tine, Doamne!*).

Pelerinajul poetului dimpreună cu Hristos – în prima parte a

vieții sale fără să-L cunoască, iar în a doua parte a trăirii sale conștientizându-I prezența euharistică – nu s-a încheiat prin moartea sa, acum treizeci și doi de ani. Dăruind Bisericii taina iubirii și comuniunii cu Lumina-Hristos exprimată liric, Daniel Turcea se alătură creștinului de astăzi într-un smerit pelerinaj spre dealul atât de vizibil, de expus, al Golgotei, al suferinței, și spre peștera, aparent ascunsă în centrul pământului, dar plină de lumină și de bucurie duhovnicească, a Învierii: „moarte sunt, urme ale morții,/ și nu voi plânge/ decât adevărata suferință/ și nu mă voi bucura/ decât de năvălita bucurie!” (*Mintea mea va fi mormântul lor*).

Poezia lui Daniel Turcea are funcție epectatică, întrucât ea este aspirație. Dar nu o căutare a idealurilor, a esențelor ideatice. Nu e un „urcuș” egolatru, spre sine și în sine, ci unul teandric, spre și în Dumnezeu. „Creșterea” omului pornește din iubirea divină și tot în iubirea lui Dumnezeu Treime se împlinește, ca întâlnire și comuniune a omului cu Dumnezeu în iubire. „El, Adevărul, Se descoperă/ pe cât îi este cu putință celui/ ce-L caută, ce-L dorește,/ ce-L iubește, ce-L crede,/ ce trăiește în El.” (*Cuvântul*)

„Călăuze spre mântuire”, așa cum a dorit însuși poetul să le numească, poeziile lui Daniel

Turcea au un evident rol epifanic și, ca orice descoperire, un rol pedagogic-soteriologic. Ele sunt cititorului o călăuză – probată de însăși viața poetului – de la tristețea necunoașterii și, implicit, a depărtării de Hristos, din prima parte a vieții omului păcătos, la bucuria întâlnirii Lui, chiar dacă și în ultimul ceas, ceasul mântuirii. „Nu, nu suntem numai ospaț al vicomilor,/ căci/ poate-n al nouălea ceas/ al săvârșirii/ ne vom întoarce.” (*Neamul lui Cain, neobosit*, III)

Versurile lui Daniel Turcea s-au născut din sufletul lui, din adâncul lui de taină, din profunzimea propriei întâlniri cu Dumnezeu, precum o rugăciune: „taină, pogoară, rămâi/ în/ taina/ ființei mele, lăcaș/ Ție, întreită lumină,/ fii tăcerea mea, fii cuvintele mele” (*Lumină din lumină*).

În acest demers poetic de căutare și de revelare a iubirii divine, autorul Îl „epifanizează” pe Dumnezeu, descoperă cititorului prezența lui Dumnezeu. Prin urmare, *Epifania* nu este o simplă carte de bibliotecă, alături de alte cărți de poezie, ci, fiind și o carte de poeme-rugăciuni, primește și o dimensiune liturgică. Sacralitatea poeziei, în genere, consistența ei ca taină, ca act de iubire, ca experiență și revelare a divinului sunt teme consacrate în critica literară. Dezvoltând ideea

că „*Epifania* reprezintă cele dintâi poeme de dragoste creștină din literatura română”, părintele Sever Negrescu, cel care a îngrijit această ediție de versuri, făcea următoarea invitație: „Ea poate deveni cartea de rugăciuni a scriitorilor spre apropierea lor de Biserica lui Hristos, de credința ortodoxă”. Prin urmare, autorul Daniel Turcea și versurile sale sunt „răspunsul pe care Biserica noastră l-a dat literaturii române”.

Epifania se adresează iubitorilor de poezie și de rugăciune. Versurile poetului Daniel Turcea nu sunt doar creație lirică, nu sunt doar înșiruire de cuvinte cu rimă, ritm, măsură. Poezia sa nu este limitată de parametri, standarde, șabloane, ea nu are doar meritul că se încadrează în justetea și rigoarea literară, întrucât poezia lui Daniel Turcea redefineste aceste caracteristici. Versurile *Epifaniei* nu sunt determinate de adevăr, ci definesc Adevărul: „Frumusețea și Adevărul sunt una, în lumină,/ dar numai Harul ridică,/ Până la acele Immuri negraite/ din apropierea Slavei” (*Poezia este slujire și jertfă*).

Așa cum afirma Lucia Turcea, *Epifania* „este o carte despre ceea ce dorește Dumnezeu să fie făptura Sa cea mai de preț, omul. Vorbește despre bucuria de a trăi în Hristos, despre credință, nădejde și dragoste, despre mila pentru toți sărmanii și străinii lumii, despre bunătate, blândete și

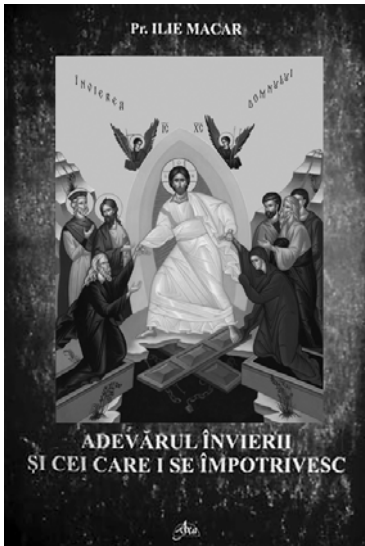
smerenie, despre iertare, despre tot ceea ce poate îmbrăca pe fiul risipitor în slava cea dintâi”.

Poezia lui Daniel Turcea invită la o convertire a simțurilor. Vederea obturată de păcat a Luminii-Hristos, surzenia tumultului sufletului nostru, dezgustul de cele sfinte, într-un cuvânt „nesimțirea” omului, trebuie vindecate prin Duhul lui Dumnezeu, Cel de viață făcător. În acest demers, poetul propune prin cuvintele sale instrumentele harice în chirurgia taumaturgică a păcatului din om. „Părinte, mi-s ochii-n tunecați/ și nu mai văd/ lumina răsărind în mine. Mut,/ cuvintele îmi sângeră pe buze,/ aș vrea să spun/ aș vrea măcar odihna/ aceea fără nume,/ doar dorirea,/ doar setea,/ mai adâncă decât vremea/ să pot să spun/ atâta bucurie!” (*Odibna*)

Fiind un trăitor al credinței ortodoxe, un mărturisitor și un poet iluminat, Daniel Turcea intermediază prin vers sacrul. Poezia sa, simbolică, de mare sinteză, care vorbește despre noi și despre relația noastră cu Dumnezeu, dă mărturie în această lume desacralizată despre existența lui Dumnezeu, și, ca orice martor-ucenic, ea are funcție apostolică: trimite pe cel ce o citește spre sacru. Căutând mesajul teologic al autorului, cititorul Îl regăsește pe Hristos în sine.

Diac. dr. Cătălin VATAMANU

Pr. Ilie Macar, *Adevărul Învierii și cei care i se împotrivesc*, carte tipărită cu binecuvântarea IPS Pimen, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților, prefață de diac. prof. dr. Petru I. David, Editura Axa, Botoșani, 2003, 306 p.

Cartea *Adevărul Învierii și cei care i se împotrivesc* este teza de doctorat a părintelui Ilie Macar. Așa cum citim în *Prefața* lucrării, semnată de diac. prof. dr. Petru I. David – cel care a fost și coordonatorul acestei teze –, autorul „abordează o temă centrală a misiunii Bisericii creștine”. Titlul *Adevărul Învierii și cei ce i se împotrivesc* pune accent pe descoperirea adevărului pe care-l aduce Învierea, a Adevărului care se identifică cu Iisus Hristos, Cel mort și înviat. Adevărul Învierii „ne redescoperă sensul existenței, dă perspectivă luminoasă istoriei și aduce lumii noutatea speranței în învierea trupurilor, în înnoirea creației” (p. 17). Dintr-o altă

perspectivă, lucrarea propune și o prezentare sistematică a învățăturilor eronate despre Învierea Domnului, transmise astăzi de multe denominațiuni religioase.

În „Introducere”, autorul ne prezintă motivele reale ale acceptării și elaborării unei asemenea lucrări: „A vorbi astăzi omului modern despre realitatea Învierii lui Hristos și despre învierea noastră prin El înseamnă a-ți asuma riscul unui răspuns ca acela pe care l-a primit Sfântul Apostol Pavel când le vorbea atenienilor despre «Dumnezeul necunoscut». [...] Pentru omul modern, dispus mai degrabă să divinizeze rațiunea decât să accepte revelarea Cuvântului întrupat, la fel ca și pentru anticii greci din Areopag, este mai potrivit un discurs despre nemurirea sufletului și chiar despre reîncarnarea sa periodică decât despre înviere” (p. 8). Aceste două aspecte deosebit de importante se resimt tot mai accentuat în spațiul mondial, și anume: indiferența față de mesajul evanghelic și apoteozarea rațiunii, ca sursă fundamentală pentru înțelegerea oricăror probleme ale umanității.

Părintele Ilie Macar preferă să ofere ca argument credibil împotriva acestor două tente mondiale pe cel al asumării concrete

și reale a Învierii Domnului, asu- mare care nu presupune un sim- plu atașament verbal sau cultic, ci prezența lăuntrică a evenimen- tului pascal. Pe de altă parte, În- vierea Domnului are multiple sem- nificații. În primul rând, ea este temelia creștinismului și a învi- erii noastre. Învieria Domnului este istorie și nu fabulație, este realitate și nu iluzie sau vreun mit născocit de creștinism pentru a-și promova „senzaționalul” pro- povăduirii. Învieria Domnului, așa cum arată părintele Ilie Macar, ne arată că lumea nu este un pro- dus al hazardului sau al întâm- plării, ci e opera lui Dumnezeu, Cel tripersonal (p. 17). Dintr-o altă perspectivă, Învieria Dom- nului este temelia și fundamen- tul trăirii creștine autentice, este garanția învierii noastre, perspec- tivă a dezvoltării, împlinirii și trans- figurării lumii întregi.

Cele trei mari capitole ale cărții sondează din mai multe perspec- tive adevărul Învierii.

Primul capitol, intitulat „Învie- rea, speranță comună a tuturor credincioșilor”, este o simbioză între perspectiva veterotesta- mentară și cea a istoriei religiilor. În concepția marilor religii, în- vierea era percepută ca o re- naștere ciclică. Adeseori, ea a fost afirmată indirect, prin credința uni- versală în existența personală după moarte (p. 33). Din această per- spectivă, se poate trage concluzia

că omul a simțit permanent do- rința de a trăi, și acest sentiment al trăirii l-a simțit nu după moarte, ci în timpul vieții. Autorul subli- niază în concluziile acestui capitol că ideea (sau conceptul) de învi- ere a apărut propriu-zis mult mai târziu în istoria religiilor (p. 43).

Mult mai dezvoltată este par- tea referitoare la imaginile vetero- testamentare despre înviere. Ast- fel, Vechiul Testament, această fereastră spre Noul Testament, este presărat cu multe aluzii și imagini ale învierii. Cel mai cu- noscut rămâne tabloul oaselor us- cate din profeția lui Iezechieel (37, 1-14). Părintele Ilie Macar se opune ideii conform căreia acest tablou este unul simbolic, ca o redestept- tare a celor din robia babiloni- ană și întoarcerea lor în pământul Făgăduinței. Poate că aici ar fi fost indicată oferirea mai mul- tor informații bibliografice, care să-i susțină teza. În Occident, se observă că părerile specialiștilor înclină mai mult spre această vi- ziune simbolică a lui Origen, în detrimentul celei clasice, de pro- movare a credinței în înviere. Ast- fel, două studii importante sunt propuse de André LaCocque, *De la moarte la viață. Iezechieel 37*, și Paul Ricoeur, *Săntinelă a ima- nenței*, ambele în volumul sem- nat de cei doi autori: *Cum să în- țelegem Biblia*, traducere de Maria Carpov, Editura Polirom, Iași, 1999, pp. 161-208. Alte opere care ac- ceptă viziunea simbolică sunt:

Joseph Blenkinsopp, *Interpretation Ezekiel*, John Knox Press, Louisville (Kentucky), 1990; Rabinul Moshe Eiseman, *Yechezkel: The Book of Ezekiel. A New Translation with a Commentary Anthologized from Talmudic, Midrash and Rabbinic Sources*, trei volume, Mesorah Publishing House, New York, 1977, 1979, 1988; Ernst Haag, *Ezekiel 37 und der Glaube an die Auferstehung der Toten*, în „Trierer Theologische Zeitung”, 82 (1973), pp. 78-92; Harald Riesenfeld, *The Resurrection in Ezekiel XXXVII and in Dura Europos Paintings*, A.R. Lundequistska Bokhandel, Uppsala, 1948; Christopher Seitz, *Ezekiel 37:1-14*, în „Interpretation”, 46 (1992), nr. 1 etc.

Autorul arată că „profeția aceasta se referă în mod strict la învierea generală a morților, care va avea loc atunci când Dumnezeu va hotărî” (p. 37). Faptul că multe versete legate de înviere au fost respinse de teologia raționalist-radicală nu trebuie să ne mire, ținând cont de faptul că Occidentul a fost fascinat de a limita totul la rațiune, și ceea ce-a fost catalogat drept metarațional nu a primit „acordul” teologiei academice. Anumite directive ale acestei teologii, deloc proprie duhului pe care-l deține și transmite Biserica, par a-și avea rădăcinile în concepțiile iudaismului modern și în cultura rabinică, care resping cu desăvârșire această

idee a învierii, considerând-o anti-rațională (p. 43).

Capitolul al doilea, intitulat „Învierea lui Hristos din morți – fundamentul religiei creștine”, este o analiză dogmatică. Dincolo de prezentarea sistematică – proprie tuturor manualelor de Teologie dogmatică –, două aspecte surprind prin referirea lor la Înviere, și anume: Giulgiul de la Torino (subcapitolul c) și lumina Învierii de la Ierusalim (subcapitolul d). Deși despre Giulgiul de la Torino s-au publicat extrem de multe materiale, părintele Ilie Macar accentuează în prezenta teză – prin câteva argumente decisive – că Giulgiul de la Torino dă mărturie directă despre Învierea Domnului. În acest sens, autorul aduce patru argumente: lipsa probelor de descompunere a țesuturilor umane de pe Giulgiu, scoaterea trupului din înfășurături, arsurile de pe Giulgiu, care nu pot fi explicate pe cale naturală, și faptul că Giulgiul corespunde relatărilor celor patru evangheliști. Dacă privim mai atent la această argumentare, putem da dreptate faptului că Teologia dogmatică nu poate fi despărțită de Teologia biblică, deoarece la baza alcătuirii dogmelor a stat, stă și va sta adevărul biblic. Cel de-al doilea subcapitol care iese în evidență, după opinia mea, este cel care face referire la Lumina de la Sfântul Mormânt din Ierusalim. Venirea Luminii sfinte deasupra

mormântului Domnului an de an este semnul și dovada minunii dumnezeiești pe care o aduce Învierea lui Hristos. Miracolul Luminii sfinte a fost contestat încă din vechime. Părintele Ilie Macar trece în revistă istoria prezenței Luminii sfinte de la Ierusalim și modul cum a fost ea receptată în istorie: de la miracol, la „fraudă”, de la mister, la suspiciune și dispreț. Deosebit de interesantă este inserarea opiniei episcopului Auxentios al Foticeei, privind Lumina sfântă de la Înviere, ca o concluzie mai mult decât pertinentă *vis-à-vis* de subiectul expus: „Dacă lumina din Mormântul lui Hristos, amintită în relațiile scripturistice ale Învierii, este aceeași lumină care apare în timpul celebrării ritului Luminii Sfinte (și eu cred că aceasta este), dacă Lumina Sfântă este aprinsă în mod supranatural ori prin mijloace naturale (și eu cred că într-un mod miraculos), ori dacă lumina necreată văzută de omul luminat de har este aceeași cu lumina văzută de cei prezenți la ceremonia Luminii Sfinte (și eu cred că aceasta este) – aceste probleme nu sunt rezolvate de istorie, ori de erudiție sau știință. Răspunsul la ele îl oferă, în cele din urmă, însăși realitatea Învierii” (p. 86).

După această prezentare, părintele Ilie Macar ne vorbește despre Învierea Mântuitorului Hristos ca o garanție a învierii noastre. Sunt înfățișate relațiile dintre În-

vierea lui Hristos și Taina Botezului, ca înviere a noastră – în numele Sfintei Treimi – din păcatul strămoșesc. Taina Botezului nu trebuie separată de celelalte Taine ale Bisericii sau de ierurgiile ei. Învierea dobândește astfel o dublă conotație: de-a fi o înviere din păcatul strămoșesc, prin Taina Botezului, și o reînnoire prin celelalte Taine și ierurgii (pp. 116-117). Se impunea aici o accentuare a Tainei pocăinței ca taină a învierii noastre, a redescoperirii unui nou început și al unei noi vieți, căci învierea semnifică în mod cert „a fi în viață”, de a fi „în-viere”.

Capitolul al treilea – cel mai extins din prezenta lucrare (pp. 136-277) – analizează tăgăduirea și falsificarea Învierii lui Hristos. Se observă că intrăm acum pe tărâmul îndrumărilor misionare. Capitolul este o radiografie istorică a ideilor eronate despre Învierea Domnului. Începând cu secta iudeo-gnostică a maniheilor, trecând apoi în revistă ereziiile care au determinat discutarea lor în Sinoadele ecumenice (macedonismul, nestorianismul, iconoclasmul), autorul prezintă toate denaturările și respingerile legate de Înviere. Mai mult decât atât, părintele Ilie Macar arată că Învierea Domnului a fost percepută de cei mai mulți eretici ca o „ridicare din somnolență”. Acest fapt a determinat pe mulți să respingă Învierea și să propage

această idee a „sommelentei” prin concepția religioasă veche a metempsihozei, în locul misterului divin al Învierii. Tocmai ideea unei învieri multiple – care poate oferi omului posibilitatea de a nu mai muri vreodată, ci de a se reîncarna – este cheia succesului în promovarea sectelor orientale în Apus. Mișcarea „hippie”, înglobată în marea mișcare New-Age (a Noului Ere), este paradigma insuccesului de a-L înlocui pe Hristos cel Înviat cu umanitatea care dorește metempsihoza. Respingerea Învierii de sectele moderne înseamnă tocmai respingerea divinității lui Hristos. Prin aceasta se poate înțelege că noile secte sunt de fapt reînvieri ale vechilor erezii antitrinitare.

Un subcapitol interesant este cel al înțelegerii mecanismelor de reactualizare a ereziilor primelor veacuri (capitolul III.B.). Astfel, părintele Ilie Macar realizează o incursiune în ideologiile sectelor advente, scoțând în evidență următoarele patru aspecte:

1. milenismul și falsele speranțe mesianice ale lumii contemporane;
2. explicarea unor texte controversate legate de timpul eshatonului (profeția lui Daniel și a capitolului XX din Apocalipsă);
3. reîntoarcerea adepților adventi la practica veterotestamentară a cinstirii Sabatului mozaic;
4. considerarea sectelor advente, un pericol socio-religios al lumii contemporane.

În „Concluzie”, autorul subliniază că Învierea Domnului este o taină a tainelor, este evenimentul istoric și taina iubirii lui Dumnezeu față de lume și de om: „Învierea lui Hristos este Marea realitate care scapă oricărei analize științifice și oricărui criteriu istoric. Ea este împlinirea speranței de veacuri a lumii pentru că Hristos a dezvăluit taina morții dând omului singurul răspuns și singura soluție în fața naufragiului: «Dar acum Hristos a înviat din morți, fiind începătură (a învierii) celor adormiți» (I Cor. 15, 20)” (p. 280).

Deși a fost susținută în catedra de Misiologie și Ecumenism, această teză de doctorat are toate atributele unei teze interdisciplinare: informații din istoria religiilor, numeroase texte biblice, învățătura Bisericii creștine, culminând cu o analiză pertinentă din perspectivă misionară și cu o invitație la celebrarea liturgică a mesajului adus de Înviere.

Meritele lucrării au fost sintetizate foarte bine de însuși coordonatorul tezei. Astfel, părintele Petre I. David reliefa următoarele aspecte ale tezei propuse de părintele Ilie Macar: „1. Lucrarea aduce reale contribuții la apărarea învățăturii despre cel mai complex eveniment istoric și taină a tainelor: Învierea lui Hristos; 2. Lucrarea este de mare valoare misionar-pastorală, deoarece toate

sectele creștine și neopăgâne, precum și mișcările teozofice, antropozofice panteiste și deiste tăgăduiesc sau falsifică Învierea lui Hristos...” (p. V).

În cartea părintelui Ilie Macar redescoperim poate acea necesitate acerbă a Bisericii de-a oferi contemporanilor o perspectivă nouă asupra vieții umane. Teza de doctorat a părintelui Ilie Macar nu ne oferă un simplu text, cu un număr fix de note de subsol care să susțină textul, ci o lucrare care poate fi considerată un răspuns al Bisericii *vis-à-vis* de problematica dogmatică-misionară a Învierii Domnului. Redescoperim în teza părintelui Ilie Macar o extindere concretă a învățaturii de credință Ortodoxă, pe care nu o tratează ca pe o simplă relație dintre diferitele domenii de cercetare, ci o adâncește și o oferă *dintr-o și printr-o* argumentație de tip liturgic.

Învierea Domnului se trăiește în mod aparte de fiecare dintre noi, în măsura în care suntem conștienți de adevărul și profunzimea ei. Însă cel mai mult, adevărul Învierii – ca și orice aspect soteriologic – se trăiește în Biserică. Aici, în Biserică, omul contemplă Lumina Învierii și tot aici, în Biserică, omul se împărtășește de Lumina Învierii, fiind locul unde pentru prima oară rostește adevărul Învierii, că „Hristos a înviat!”. Acesta este motivul pentru care părintele Ilie Macar își încheie teza de doctorat prin două

argumentații. Prima este de natură patristică, fiind exprimată prin apoftegma Sfântului Serafim de Sarov: „Hristos a înviat, bucuria mea” (p. 290), iar cea de-a doua argumentație are o conotație liturgică, fiind expresia mărturisirii noastre a tainei Învierii lui Hristos în chiar slujba Învierii: „din moarte la viață și de pe pământ la cer, Hristos-Dumnezeu ne-a trecut pe noi, cei ce cântăm cântare de biruință”. „A mărturisi” este sinonim cu „a da mărturie”, și cine dă mărturie devine un mărturisitor. Creștinul adevărat este cel ce dă permanent mărturie despre faptele mântuitoare ale lui Hristos prin viața sa, prin cuvintele sale, prin lucrurile sale.

În fond, scopul acestei cărți este invitația propusă de autor la o cugetare adâncă asupra dogmelor și învățăturilor pe care le mărturisim frecvent în cultul divin public. Nu o simplă mărturisire a adevărului soteriologic „aștept învierea morților și viața de veci”, ci o profundă trăire a acestui mesaj este cheia prezentei lucrări. Credem că părintele Ilie Macar a avut în vizor tocmai această realitate, de a ne trimite la Învierea lui Hristos și de-a simți permanent că ea trebuie mărturisită și apărută de fiecare dintre noi, cei ce permanent străbatem urcușul spre Înviere.

Drd. Alexandru PRELIPCEAN